

Vyhodme ho z kola ven

Do zámku vrázi klíč Velké sestry, a sotva se zjeví ve dveřích, už je ten černý frajer u ní a přešlapuje z nohy na nohu, zrovna jak malý děčko, když chce vylulat. Jsem dost blízko, abych slyšel několikrát padnout McMurphyho jméno, takže je mi jasné, že jí povídá, jak si McMurphy čistil zuby, a úplně se přitom zapomíná zmínit o tom starém vegetákoví, co v noci umřel. Mává rukama a snaží se jí vypovědět, co všechno už ten praštěný zrzek od rána udělal, tak brzo po ránu – všecko obrátil vzhůru nobrama, jednal proti zvyklostem oddělení, nemůže s tím něco udělat?

Propichuje černého frajera očima, dokud se nepřestane kroutit, a pak se zahledí na druhý konec chodby, kde hřím z latriny McMurphyho písnička,

snad ještě hlasitěji než předtím. „Vaši mě maj plný zuby, že sem plonkovej; povídaj, že přes práh domu žebrotu si nepustěj.“

Nejdřív je z toho vyjevená; zrovna jako my už dlouho neslyšela nikoho zpívat, takže jí chvíli trvá, než pozná, co to vlastně slyší.

„Tvrda facha je má radost, prachy máje nemáje; komu se to nelíbí, ten ať ráčí do háje.“

Jestě chvíliku poslouchá, aby se ujistila, že se jí to nezdá; potom se začne nafukovat. Chřípí se ji rozšíri a s každým nadechnutím je větší a větší, až je tak velká a sukovaná, jak ji k tomu ještě žádný pacient od času Taberových nedohmal. Rozhybává si panty v loktech a prstech. Slyším, jak slabě vrzou. Rozjede se a já couvnu ke zdi, a když rachotí kolem, je už velká jak taňák a za vejfukem vleče tu svou proutěnou kabelu jak návěs za dýzlákem. Pysky má pootevřená a úsměv se před ní veze jak mlížka na chladici. Cítim ve vzduchu vařící olej a jiskry z dynamitu, když si to žene kolem, a každým dalším krokem skokem je o číslo větší, nafukuje se a funí, převálcuje všecko, co jí příde do cesty! Bojmí se pomyslet, co asi udělá.

A jak se tak ve své nejmohutnější a nejpodlejší podobě valí chodbou, na jednou jí ze dveří latinky vstoupí do cesty McMurphy, ručník pořád kolem boků – a sestra v tu ránu zabrzdí! Tak se sevrkne, že má hlavu někde v místech, kde ho zakrývá ten ručník, a on se na ni seshora zubí. Její úsměv se vytrácí, bortí se v koutkách.

„Dobré jitro, slečno Ratchedová! Jakpak máme dneska venku?“ „Nemůžete tady pobhat – v ručníku.“

„Ne?“ Pohlídne dolů na ručník, který má sestra rovnou před nosem: má ho mokry a těsně obepnutý. „Ručníky jsou taky proti zvyklostem oddělení? No, to se teda nedá dělat nic jiného, než –“

„Zadržte! Neopovážujte se. Vráťte se na ložnici a okamžitě se oblékněte!“ Mluví, jako když učitelka sprádavá školáka, a McMurphy taky jako školáka svěří hlavu a povídá, div že se nerozbredí: „To prosím nemůžu, madam. Je mi líto, ale řákej chmaták mi v noci vyfouk šaty, zatímc jsem spal. Chroutil jsem na těch vašich matračkách jak špalek.“

„Někdo vám vyfouk...?“ Štípnul. Čajznul. Potáhl. Ukrad,“ povídá štastně. „Ze mi jako někdo vyfouk moje hadry, víte.“ Vlastní slova mu tak zalahodí, že se před ní bosky pustí do tanče.

„Někdo vám ukradl šaty?“

„Ale – vězeňské šaty? Proč, prosím vás?“

Přestane křepčít a svěši zase hlavu. „Já vím jenom to, že když jsem šel spát, tak tam ještě byly, a když jsem se probudil, byly fuč. Prostě se vypařily. Nojo, já vím, že to byly jen vězeňský hadry, hrubý a vyrudlý a neslušivý, madam, to já vím – a pro lidi, co choděj v lepším, takový muklovský háby moc neznamenaj. Ale pro nahatýho chlapa –“

102

„Váše oblečení,“ povídá, když se jí náhle rozbleskne, „vám bylo odebráno. Dostal jste místo něj dnes ráno zelený stejnokroj chovance.“

McMurphy zavrtí hlavou a povzdychně si, ale oči od ní nezdvihne. „Ne, ne. Lituju, ale nedostal. Nenašel jsem ráno nic než tuhle čepici, co mám na hlavě, a –“

„Williamsi,“ zaječí chodbou na černého frajera, který ještě pořád stojí u dveří na oddělení, jako kdyby chtěl vzít roha. „Williamsi, můžete sem na moment přijít?“

Plazí se k ní jako pes pro vejprask.

„Williamsi, proč tenhle pacient nedostal svoji chovaneckou soupravu?“

Černýmu frajérovi spadne kámen ze srdce. Narovná se, roztahne hubu v úsměvu, pak zdvihne šedivou ruku a ukáže na druhý konec chodby na jednoho z těch velkých. „Támhle pan Washington má dneska prádlo na starost. Já ne. To von.“

„Pane Washingtone!“ Přibije ho i s vytrákem zdviženým nad kýblem a na místo ho zmrazí. „Mohl byste sem na chvíli přijít?“

Hadr neslyšně vklouzne do kýblu a černý klub pomaly, pečlivými pohyby opře nasadu smetáku o zed. Otočí se a zadívá se na McMurphyho, na toho nejmenšího černého kluka a na sestru. Potom se podívá nalevo i napravo, jako by snad ječela na někoho jiného.

„Pojďte sem!“

Strčí ruce do kapes a šourá se chodbou k ní. Nikdy nechodi moc rychle, ale vidím, že když teď nepohně kostrou, že ho zmrazí a roztrší na kusy pouhým pohledem; všechnu svou nenávist a vztek a namzelost, co si chtěla vylít na McMurphyho, ted vysílá na toho černého frajera, perte to do něj jak střehová vánice a to ho ještě víc zpomaliuje. Musí se překlonit, ovinuje koleno sebe paže. Na všechn a na obočí mu vyráží jinovatka. Překláni se ještě hlbouběji, ale jeho kroky jsou pořád pomalejší; jakživ k ní nedojde.

Pak si McMurphy začne hvízdat „Sladkou Georgii Brownovou“ a sestra od toho černého frajera odvrátí oči právě včas. Běsní a vzteká se jak nikdy předtím, takže rozběsněnou jsem ji teda neviděl. Její úsměv panenky je ten tam, protáhnul se do pevné tenké přímky, je jak rozžhavený drátek. Kdyby teď byl venku někdo z pacientů a viděl ji takhle, mohl by McMurphy začít sbírat výhny.

Konečně k ní ten černý frajer dojde, dvě hodiny mu to trvalo. Sestra do sebe nasaje vzduch. „Washingtone, proč jste tady tomu muži nevydal dnes ráno zelené převlečení? Copak jste si nevšiml, že na sobě nemá nic než tenhle ručník?“

„A čepici,“ šeptne McMurphy a poklepe si ukazováčkem na kštít.

„Paně Washingtone?“

Velký černý frajer se podívá na toho maličkého, co mu tohle zavaří, a černý prcek se už zase začne kroutit. Velký se na něj hezky dlouhou chvíli

dívá těma očima jak rádiový lampy a plánuje, jak si s ním později vyřídit; potom se mu hlava otočí a přejede po McMurphym odhora dolů, měří si jeho pevná, rozložitá ramena, křivý úsměv, šram na nose, ruku, která svírá ručník kolem beder, a potom se podívá na sestru.

„Hádám –“ začne.

„Tak vy hádáte! Vý mi tady nebudeš nic hádat! Okamžitě mu vydáte stejnokroj, pane Washingtone, nebo strávíte příští dva týdny na geriatrickém oddělení! Ano. Koukám, že byste asi potřeboval měsíc míš a bahenních koupeleí, abyste si zase naučil vážit lehké práce, jakou mají ošetřovatelé na tomhle oddělení. Být na jiném oddělení, kdo myslíte, že by celý den drhnul chodbu?

Tady pan Bromden? Kdepak, vy dobře víte, kdo by to dělal. Promiňme vám ošetřovatelům většinu úklidových povinností, abyste mohli lepe dbát o pacienty. A to taky znamená dbát, aby se tu neproduktovali odhalení. Co myslíte, že by se asi stalo, kdyby některá z mladších sester přišla dřív do služby a našla tady pacienta pobíhat po chodbách bez uniformy? No, co myslíte?“

Velký černý frajer si není moc jistý, co by si měl myslit, ale pak nabere

její výtr a odšourá se do prádelního skladu, aby McMurphymu vydal soupravu zelenáku – nejspíš o deset čísel menších – a za chvíli se příšourá zpátky a podává mu ty hadry s nejčistší nenávistí v očích, jakou jsem kdy u někoho viděl. McMurphy jen rozpačitě kouká, jako když neví, jak to obléčení od černého kluka vzít, jak to udělat, když má v jedné ruce kefu na zuby a druhou si přidžízuje ručník. Nakonec mrkne na sestru, pokrčí rameno a odmotá ručník a hodí ho sestrě přes rameno, jako kdyby byla nějaký dřevěný věšák.

Vidím, že měl celou tu dobu pod ručníkem trenky.

Myslím, že by ho na beton radši viděla pod tím ručníkem dočista nahýho než v těchhle trenkách. Zírá na ty velké bílé verlyby, co mu skáčou po trenkách, neschopná nad tou urážkou slova. Tohle je na ni přece jen moc. Trvá dobrou minutu, než se dá natolik dohromady, aby se mohla pustit do toho nejmeneššího černého kluka; hlas jí třáslavě přeskakuje, tak šíří vzteký „Williamsi.. mám dojem... že jste měl vyleštět okna sesterny, než ráno přijdu.“ „Zdrá jako černobílý brouk. „A vy, Washingtone – a vy...“ Washington se odmátoží bezimála poklusem ke svému kbelíku. Znova se rozhlídne kolem a hledá, koho ještě by mohla spěrovat. Zblýskne mě, ale to už taky vyšlo z ložnice několik pacientů a zajímají se, co takhle v chumlu na chodbě dělání. Zavře oči a soustředuje se. Nemůže dovolit, aby ji takhle viděli, s tváří bílou a pomuchlanou zlostí. Sebere všecky síly, aby se ovládla. Ry pod bílým nosíkem se jí povolná zpěvná a přímkou se k sobě, jako když se ten drátek rozžavil natolik, že se roztažený kov ustálí, chladne a dostává dívne matnou barvu. Pysky se jí rozdělí a objeví se v nich jazyk, kousek žhavé strusky. Oči se jí znova otevřou a mají ten samý matný a chladný a prázdný výraz

103

jako její rty, ale pustí se do každodemního dobrýtruvání, jako by se nechumelilo, a počítá, že pacienti jsou ještě tak ospalí, že nic nepostřehli.

„Dobré jitro, pane Sefelte, už je to s těmi vašimi zoubky lepší? Dobré jitro, pane Fredricksonse, pěkně jste se vyspinkali s panem Sefeltem dneska v noci? Matě přece postele vedle sebe, vidíte? Minnochodem, doneslo se mi, že vy dva jste uzavřeli jistou dohodu stran svých léků – necláváte Brucemu svoje prášky, vidíte, pane Sefelte? O tom si ještě promluvime. Dobré jitro, Billy, potkala jsem cestou tvoji maminky a říkala mi, abych ti určitě nezamněla výřídit, že na tebe myslí, kudy chodí, a že ví, že jí nezklameš. Dobré jitro, pane Hardingu – ale, ale, koukám, že máte nějak zarudlé a krvavé prsty. Zase jste si kousal nehy?“

Než jí mohou odpovědět, i kdyby se tedy na nějakou odpověď zmohli,

obrátí se k McMurphymu, který tam ještě pořád stojí v trenkách. Harding se na ty trenky podívá a hvízdne.

„A vy, pane McMurphy,“ povídá s úsměvem, sladká jako med, „jestli jste už skončili s předváděním své mužné postavy a těch vašich kříklavých podvlákaček, myslím, že byste se měl vrátit do ložnice a převléknout se do zeleného.“

Rozloučí se cvrnknutím do čepice s ní i s pacientama, krejčí po jeho verlybových trenkách hážou očkem a dělájí si šprtouchlata, a bez slova jede na ložnici. Sestra se obrátí a mašíruje na opačnou stranu, svůj prázdný, rudý úsměv už zase nese před sebou; než za sebou stačí zavřít dvěře skleněné kuřkaně, vypadá se dvěřma ložnice jeho zpěv do chodby nanovo.

„Zatáhla mě do salónu, vějířecím mě zchlazuje,“ slyším, jak se hlučně pleská do nahého pupku, „temně lot, milá máti, moje pravá láska je.“

(Přeložil Jaroslav Kořán)

Ken Kesey vyslov [ken kíz]

SOUKAL, Josef. Čítanka pro IV. ročník gymnázia. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2004. ISBN 80-7235-270-9.